

9. Мукутуук, О.М. 2013. *Teoretyko-metodologichni sacady formyvanna cozsioecologichnoi competentnosti vchetuliv u sustemi pisladuplomnoi pedagpgichnoi osvity [Theoretical and methodological ambush formating social and ecological competences of teachers in systematic teaching and educational systems]*. Lwiv.
10. Мукутуук, О.М. and Shyyan, O.I. 2009. *Kompetentnisnyu pidkhid do zabezpechennya zdorovoho sposobu zhyttya u spryatylyvomu ekoseredovyshchi [Competent training for children in a healthy way of living in a healthy environment]*. Lwiv.
11. Mitina, L.M. and Asmakovets, E.S. 2001. *Emotsyonal'naya hybkost' uchytelya: psykhologhycheskoe sodержhanye, dyahnostyka, korrektsyya [Emotional flexibility of the teacher: psychological content, diagnosis, correction]*. Moscow.
12. Maslach, C. and Golberg, J., 1998. Prevention of burnout: New perspectives. *Applied and preventive Psychology*, 7, pp. 63-74.
13. Maslach, C., 1978. Job burnout: How people cope. *Public Welfare*, 36(2), pp. 56-58.

УДК 37.015.31:7:[378:37.011.3-051](045)

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Микуліна А. К., Михайлова К. В.

AN ARTISTIC AND AESTHETIC EDUCATION OF FUTURE EDUCATORS IN THE MODERN CONDITIONS

Mykulina Antonina, Mikhailova Kateryna

В статті розкрита особливість художньо-естетичного виховання майбутніх педагогів в сучасних умовах, обґрунтована роль різних видів естетичної діяльності та раціональних форм і методів організації навчально-виховного процесу на естетичне виховання студентів. Цілеспрямована, самокерована, відображально-перетворююча художньо-естетичну діяльність, повинна бути спрямована на ґрунтовне засвоєння навчального матеріалу та його застосування у розв'язанні професійних завдань.

Ключеві слова: естетичне виховання, художньо-естетична діяльність, естетико-виховні завдання, майбутні педагоги, навчально-виховний процес.

The article has revealed the peculiarity of artistic and aesthetic education of future educators in modern conditions, substantiated the role of different types of aesthetic activities and rational forms and methods of organizing the educational process to the students' aesthetic education.

The most important results of an artistic and aesthetic education of students are not only the acquisition of certain knowledge, skills and ideas, but also the general spiritual development of the individual, the components of which are: creative abilities; moral and aesthetic self-improvement; humanistic worldview; respect to national culture. Purposeful, self-directed, reflective-transforming artistic-aesthetic activity should be aimed at thorough mastering of educational material and its application in solving professional tasks.

Artistic and aesthetic education has been called in modern conditions to be an active component in the system of society and its culture, means of harmonizing social and interpersonal relations, to promote the spiritual organization of creative forces of each student to create the conditions for progressive development of our society.

Key words: aesthetic education, artistic and aesthetic activities, aesthetic and educational tasks, future educators, educational process.

Модернізація системи освіти спонукає до глибоких соціальних, духовних й економічних зрушень. Питання естетичного виховання особистості набуває особливого значення в сучасних умовах. У зв'язку з цим важливою є проблема оволодіння молоддю цінностями світового і народного мистецтва, а розвиток чуття прекрасного, здатності розуміти і цінити твори мистецтва розглядається як одне із завдань національної системи освіти.

Теоретичну основу художньо-естетичне виховання майбутніх педагогів становлять концептуальні положення Закону України «Про освіту», «Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття)», «Концепції національного виховання», «Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури». Особливість естетичного виховання молодого покоління розкриваються у працях сучасних дослідників (І. Бех, А. Бойко, С. Гончаренко, М. Євтух, Ю. Руденко, О. Сухомлинська, Н. Ягненкова та ін.).

У теорії естетичного виховання творчо-естетична діяльність розглядається на основі активізації емоційного досвіду особистості, в органічній єдності емоційно-почуттєвої та інтелектуальної сфери (В. Бутенко, Т. Зайцева, О. Олексюк, Г. Падалка, Л. Рожина, Л. Фаустова, Г. Шевченко, О. Щолокова та ін.).

Певний інтерес становлять наукові праці про значення художньо-естетичної діяльності студентів у навчальній та позанавчальній роботі (М. Кір'ян, О. Коломієць, О. Медведєва, Г. Меднікова, М. Нечепоренко, Я. Сопіна та ін.).

Розвиток освіти в сучасних умовах вимагає підготовки такого фахівця, який уміє поєднувати навчання з гармонійним духовним вихованням особистості: не тільки готовність навчати, але й уміння спрямувати свою діяльність на формування духовного світу дитини, здібного бачити й розуміти красу в доквітлі. Працювати й творити за її законами сьогодні визначається одним з критеріїв ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності.

Підготовка студентів педагогічних факультетів спрямована на оволодіння знаннями та вміннями з окремих спеціальних дисциплін. Аналіз педагогічної практики свідчить, що студенти не завжди підготовлені до творчого вирішення естетико-виховних завдань, використання власного художньо-естетичного досвіду в навчально-виховному процесі. Це зумовлено також тим, що знання і вміння в цій сфері підготовки розглядаються як другорядні і не усвідомлюються студентами як професійно значущі [5, с. 43]. Зазначені суперечності загострюються появою нових типів навчальних закладів із підвищеним рівнем гуманітарно-естетичного компонента змісту освіти і виховання.

Роль естетичного у професійній підготовці майбутнього педагога, зв'язок його особистісних якостей з ефективністю естетичної роботи у навчальному закладі розкрито у працях О.Ю. Горожанкіної, Н.М. Конишевої, Г.І. Кугузової, С.Г. Мацюян, Г.М. Падалки, З.Л. Подольської та інших.

Значна увага надається розробці ефективних технологій підготовки педагогів до естетичного виховання (Л.М. Волинець, М.П. Лещенко, Л.І. Маріупольська, Н.Є. Міропольська, Ю.О. Кашкаров та ін.).

Естетичне виховання повинно сприяти формуванню творчо активної особистості, здатної повноцінно сприймати прекрасне, гармонійне, досконале у житті, природі, мистецтві, жити і творити за законами краси.

Мета статті: теоретично обґрунтувати роль естетичного виховання в розвитку особистості студентів та окреслити напрями художньо-естетичного виховання студентів.

Естетичне виховання найтісніше пов'язане з культурним життям кожного народу. З одного боку, воно є відображенням культурного прогресу нації, її традицій, а з другого – воно стимулює розвиток культури народу, активно впливає на створення нових духовних цінностей, підтримує, підсилює інтерес до творів мистецтва, пам'яток історії і культури народу, до національних звичаїв та обрядів, тим самим невинно стимулюючи розвиток нації,

держави. Водночас естетичне виховання покликане формувати свідомість та самосвідомість сучасної молоді у дусі приязні та поваги, товариськості і дружби, передбачаючи взаємодію культур, подолання національної обмеженості естетичного сприймання, підвищення культури міжнародних відносин. Активна взаємодія національних культур ефективно впливає на єдність і гармонію, різнобічність і різноманітність усієї системи естетичного виховання [4, с. 89].

Художньо-естетичне виховання не тільки відкриває душу людини назустріч звукам, фарбам, формам світу та мистецтву, але й сприяє більш повному, зв'язному й глибокому розумінню світу й більш гармонійному, всебічному розкриттю самого себе. Це сприяє розвитку творчого мислення, розширює можливості в пошуку нових шляхів і рішень.

Процес художньо-естетичного виховання не може обмежуватися лише вивченням дисциплін художньо-естетичного циклу. Доцільно розширювати сферу художньо-естетичного виховання в процесі вивчення інших дисциплін. Творче застосування різних мистецьких засобів на заняттях з різних навчальних дисциплін сприятиме розширенню світогляду студентів і розвитку їхнього інтелекту за рахунок співставлень і усвідомлення найрізноманітніших зв'язків [1, с. 19].

Фешина Г. вважає, що основними показниками естетичної вихованості педагога є володіння методикою викладання предметів гуманітарного циклу та глибокі знання мистецтва; координація своєї роботи, творче мислення, уміння подати матеріал [2, с. 38].

Використання мистецтва у процесі навчання створює можливості для гармонізації емоційних та логічних компонентів діяльності майбутніх педагогів, реалізації їх творчого начала. Серед найважливіших якостей, що визначають рівень естетичного виховання майбутнього педагога, вчені виділяють: потребу в систематичному художньому вихованні, самовихованні та самоосвіті, широкий естетичний та художній кругозір, високорозвинений естетичний ідеал, смак, уміння аналізувати, опановувати, сприймати естетичний об'єкт, високий рівень розвитку художньо-творчих здібностей.

Забезпечення високого рівня практичної підготовки майбутніх педагогів у вищому освітньому закладі тісно пов'язане з використанням у навчально-виховному процесі поряд із традиційними, академічними методами навчання так званих активних, професійно орієнтованих. Оволодіння педагогічними інноваціями, які базуються на психолого-педагогічних, соціально-культурологічних та фахових знаннях, дозволить педагогу досягти високого рівня майстерності у здійсненні естетичного виховання дітей [2, с. 38].

Можливість реалізації організаційно-педагогічних умов художньо-естетичного виховання майбутніх педагогів спрямована на вдосконалення та оптимізацію системи художньо-професійної їх підготовки. Оновлення завдань і змісту цієї підготовки в сучасних соціально-економічних умовах залежить від розробки та функціонування компонентів системи естетичного виховання майбутнього педагога, від реально існуючих зв'язків між всіма її підсистемами.

До основних властивостей системи естетичного виховання педагога як якості особистості було віднесено положення про те, що її підсистеми створені для досягнення єдиної мети, але кожна з них функціонує відповідно до своїх специфічних завдань.

Важливим стало положення про те, що кожна підсистема є відносно цілісною й має певні структурні компоненти. Такими компонентами були визначені: діяльність, що забезпечує їх досягнення; суб'єкт цієї діяльності, який успішно оволодіває знаннями художньої культури й реалізує себе в традиційних і нетрадиційних формах навчально-виховного процесу; забезпечення функціонування компонентів шляхом створення організаційно-педагогічних умов, а також керування або управління, що стимулює інтеграцію всіх вище означених компонентів [2, с.39].

Виходячи з цього, можна сказати, що навчально-виховний процес підготовки майбутніх педагогів являє собою цілеспрямовану, самокеровану, відображально-перетворюючу художньо-естетичну діяльність, яка спрямована на ґрунтовне засвоєння

навчального матеріалу та його застосування у розв'язанні професійних завдань.

Дослідник О.П. Щолокова, розглядаючи структуру художньо-естетичної діяльності, визначила її складові компоненти: пізнавальний, ціннісно-орієнтаційний, комунікативний, перетворюючий, художньо-творчий [5, с.47]. В основі цієї структури лежить діяльнісний підхід, згідно якого знання включаються в систему дій (як розумових, так і практичних).

При цьому, діяльність викладача є засобом організації активної навчально-пізнавальної діяльності студентів, коли він виявляє себе не лише як «об'єкт» педагогічного впливу, а й як активний суб'єкт художньо-естетичної діяльності. Важливим є те, щоб зміст цієї діяльності був максимально наближений до змісту організаційних форм навчально-виховного процесу. Тобто ефективність художньо-естетичної діяльності залежить від наявності інтегрованої мети, суть якої полягає в синтезуванні різних видів діяльності. Саме в процесі такої діяльності здійснюється художньо-естетичне виховання особистості. В процесі досягнення означеної мети відбувається інтеграція світоглядних і художньо-практичних факторів впливу на особистість майбутніх педагогів.

Естетичне виховання майбутнього вихователя є складним особистісним утворенням, яке виражає рівень художньо-естетичної компетенції в галузі мистецтва, передбачає певний рівень сформованості художніх потреб, художнього світогляду на основі вмінь сприймати й інтерпретувати твори мистецтва, розвитку індивідуального художньо-творчого досвіду, готовності до мистецького діалогу та до перетворення у всій внутрішній світ досягнень художньої культури [3, с.103].

Вирішення проблеми створення оптимальних умов для естетичного виховання та розвитку творчої особистості передбачає активне впровадження інтерактивних методів навчання, пріоритетними серед яких можуть бути проблемні методи (проблемний виклад матеріалу, створення проблемних ситуацій); ігрові; частково-пошукові методи (самостійний пошук відповіді на поставлене завдання, конкурси, змагання, створення робіт і виробів за власним задумом із нетрадиційного матеріалу). Створення змагальної ситуації забезпечує позитивний результат у вирішенні тієї чи іншої проблеми.

Художньо-естетичному вихованню сприяє позаурочна діяльність, тому потрібно створити умови вибору різноманітних її видів. Необхідно перенести акценти набуття студентами певної суми технічних умінь і навичок для стимулювання їхньої творчої активності. Це веде до оновлення форм і методів виховання, до зміни педагогічних технологій, які мають бути спрямовані на самонавчання, художньо-творче самовираження студентів [4, с. 214].

Перспектива вбачається в переході на індивідуалізовану, самостійну творчість, в якій досить повно і яскраво виявляється власне естетичне бачення, саморозвиток кожного студента. Сучасна виховна практика має повною мірою створювати належні умови для гармонійного розвитку особистості, надавати студентам можливість оволодіння різноманітними видами художньо-естетичної діяльності у їх єдності. У своїх працях педагог і психолог Шевченко Г.П. підкреслює, що естетичне виховання слід розглядати комплексно, бо воно є частиною морального, трудового, розумового, фізичного виховання [5, с.47].

Естетичне виховання передбачає певний рівень художньо-естетичної культури особистості, її здатності до естетичного освоєння дійсності. Цей рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів), так і в розвиткові умінь і навичок активної перетворювальної діяльності у навчально-виховному процесі, праці, побуті, людських взаєминах. Через емоційне сприйняття навколишньої дійсності здійснюється формування переконань, поглядів студентів, які згодом стають основою їх поведінки, їхньої громадської та суспільно корисної діяльності у полікультурному середовищі [3, с. 102].

Отже, процес художньо-естетичного виховання майбутніх педагогів буде успішним завдяки успішного використання з боку педагогів закладів вищої освіти раціональних форм і методів організації навчально-виховної діяльності студентів, послідовного формування

вміння фантазувати та створювати образи в процесі художньо-естетичної діяльності.

Найголовнішими результатами художньо-естетичного виховання студентів є не тільки набуття певних знань, умінь та уявлень, а й загальний духовний розвиток особистості, складовими якого є: творчі здібності; морально-естетичне самовдосконалення; гуманістична світоглядна позиція; повага до національної культури.

Таким чином, естетичне виховання покликане в сучасних умовах бути активною складовою у системі суспільства і його культури, засобом гармонізації соціальних і міжособистісних відносин, сприяти духовній організації творчих сил кожного студента для створення передумов прогресивного розвитку нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах // Директор школи. – 2005. – №4. – 30 с.
2. Нейгруц Т. В. Інтеграція освітніх програм художньо-естетичної спрямованості в освітньому просторі закладу додаткової освіти / Т.В. Нейгруц // Додаткова освіта і виховання. – 2008. – № 9. – С. 37-41.
3. Цибар Т. М. Гуманістична сутність естетичного виховання / Т.М.Цибар // Молодь і ринок. – 2006. – № 5(20). – С. 101-104.
4. Шевченко Г. П. Естетичне виховання у школі / Г. П. Шевченко. – К.: Рад.школа, 1986. – 346 с.
5. Ягненкова Н. В. Естетичне виховання. Актуальність і вічність проблеми / Н. В. Ягненкова // Питання освіти. – 2007. – № 12. – С.45-49.

References

1. Kontsepsiia khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [The concept of artistic and aesthetic education of students in secondary schools]. 2005. *School principal*, 4, 30.
2. Neihruts, T. V. 2008. Intehratsiia osvitynykh prohram khudozhno-estetychnoi spriamovanosti v osvithomu prostori zakladu dodatkovoi osvity [Integration of educational programs of artistic and aesthetic orientation in the educational space of the institution of additional education]. *Additional education and upbringing*, 9, 37-41.
3. Tsybar, T. M. 2006. Humanistychna sutnist estetychnoho vykhovannia [Humanistic essence of aesthetic education]. *Youth and the market*, 5(20), 101-104.
4. Shevchenko, H. P. 1986. *Estetychne vykhovannia u shkoli* [Aesthetic education at school]. Kyiv: Glad. school.
5. Yahnenkova, N. V. 2007. Estetychne vykhovannia. Aktualnist i vichnist problem [Aesthetic education. Relevance and eternity of the problem]. *Education issues*, 12, 45-49.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>